

JURNAL

ПЕНТРЪ ПЕСИЊДИРЕА ШТИЊЦЕЛОРЪ НАТЪРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ, ЇН ТОАТЕ КЛАСЕЛЕ.

Pedineat
BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 29.

(Авгълъ алъ треilea)

Бъкзрештї

8 Августъ, 1858.

Корпидереа: Деспре Аеръ. — Анимале Асалеphae. — Дъш омъ к'знъ stoma k' est'raordinаръ. — Обсервацїонї азтура sim'pурей шї дърепей.

Аерълъ. II.

Despre greutatea și elasticitatea aerului.

Акѣмъ авемъ съ не окъпѣмъ къ зна дин челе маї фрѣмоаше дескоперїпї але физичей, адїкъ а кѣмпѣни атмосфера; дъне кѣмъ а фѣкѣтѣ Галилеѣ, Торичелї шї Паскалѣ. Ачеастъ дескоперїпире а грестѣцїи аерълї а продѣсшї инвенцїзнеа барометрълї, тълѣмѣей шї а машиней пневматиче. Прип калкѣле шїмѣ къ грестатеа атмосфери кепе апасъ азтура знѣи омъ д'о мърїме де мїзлокъ; este de (33600) треї-зечї шї треї де мїи шаше ссте де лївре (фнцї). Ачеастъ маре грѣмадъ а атмосфери о поартъ фїе-каре дин пої ин спїнаре. Че лѣкръ адмїрабилъ! Нѣмаї аерълъ кепе се афлѣ ин корпѣлъ нострѣ, маї къ сеамъ ин пѣл-мїни, серѣт ка знѣ еквїлїбръ (кѣмпѣнїре) а а-честей грестѣцїи, апърїндъ-не де сдрѣпире прип

грестатеа атмосфери! — Тоїѣ знѣ асемenea кал-кѣлѣ а пробатѣ, къ сѣрафаца глобѣлї нострѣ поартъ о грестате де аеръ де знѣ-супре-зече мїлїарде (саѣ 11 мїи мїлїоане) шї натрѣ ссте натрѣ-зечї шї ноаѣ де мїлїоане лївре (фнцї). Іалѣ дарѣ сѣѣ че грестате трѣшїте ѣенѣлѣ зманѣ!

Съ vedemъ акѣмъ кѣмъ с'а ѣрпатѣ ачесте адмїрабиле дескоперїпї! О съ гѣсїмъ м'аїчї къ евенїментеле челе маї мїчї, де мѣлте опї аѣ продѣсшї дескоперїпїле челе маї импортанте.

Інтр'знѣ орашѣ дин Італіа знде трѣїа мареле Галїлеї, трѣвїндѣ а се сѣна знѣ пѣгѣ хотѣрїтѣ а серѣї де фонтїнѣ, лѣкрѣторїї аѣ обсерватѣ къ, пѣїндѣ ин ауѣ знѣ чїлїндрѣ (знѣ лемнѣ потѣндѣ шї инѣрїтѣ) шї сѣвїїндѣ аерълѣ дїнтр'ачестѣ

cilindru, ana din fontină s'a sculat în cilindru
 pînă la o înălțime de trei-zeci și două de
 picioare, și nici de cîmă mai sursă. Într-un
 cilindru-se *Galilei* de acesă impregnată, a-
 chestă omă inueniosă a răsîtă îndată adăptată
 motișă ală acesă fenomenă; adică, că coloana
 aerului de la pînă pînă în vîrfă atmosferă
 pei avîndă diametrul mărime cilindrică, este
 d'o greutate potrivită întocmai cu acesă cilin-
 dru de trei-zeci și două de picioare ce este
 zădărită de apă; de aceea sursă cilindru-se aerul
 sursă în cilindru, negreșită că aerul atmo-
 sferăi care se apasă asupra apăi din fontină,
 va împinge acesă apă în sursă pînă va veni în
 echilibru sursă. Dară fiindă-că mîmă că zădă
 căbă de aer este de ontă sursă de opă mai zădă
 de cîtă zădă căbă de apă împede, de aceea amă
 aflată că înălțimea atmosferă este de ontă sursă
 de opă împingită că trei-zeci și două de pi-
 cioare, adică 25600 de picioare; (într'adevăr
 atmosferă esto mai înaltă, fiindă-că mărindă
 în sursă, aerul se sursă; dară acesă soko-
 teală arată *minimă* înălțimă, adică că nișă
 într'zădă kîndă aerul nu poate fi mai mică de
 cîtă 25600 picioare).— Acesă deskonopire a
 răi *Galilei* a adădă o altă deskonopire poate
 înkă și mai frămoasă; adică deskonopirea Ba-
 rometrului prin *Toricelli*. *Toricelli* m'a zisă,
 fiindă-că zădă căbă de mercur (apînă-bișă)
 este de patru-spre-zeci opă mai greă de cîtă
 zădă căbă de apă împede, prin scapare zădă cilin-
 dru d'o înălțime de 32 de picioare pînă de
 apă, are întocmai altă greutate cîtă apă și zădă
 asemenea cilindru că mercur de asemenea dia-
 metru, dară d'o mărime de 28 degete (să șu-
 lări; într'zădă nișă sîntă 12 1/2 degete și în
 32 de picioare sîntă 400 degete, prin scapare
 28 1/2 degete sîntă de 14 opă mai puțin de cîtă
 32 picioare); apoi, zădă eșă, fiindă-că aerul
 este în echilibru că zădă cilindru de apă d'o
 mărime de 32 picioare, negreșită că totă a-
 chestă aeră va fi iarșă în echilibru că zădă cilin-
 dru să o coloană de mercur de o înăl-
 țime de 28 1/2 degete; astă-felă eșă a inventată
Barometrul; adică a zădă o ceavă din sticlă
 că o înălțime aproape de 30 degete, la zădă
 căbășă astăpată și la celă-l-altă deskisă; a
 zădă o că mercur înkăzită bine (ca să scoadă

aerul dintr'insă) și a întors ceavă că capă des-
 kisă în josă peste zădă borcneală iarșă pînă
 că mercur și a vîză că în ceavă, mercur
 rălă s'a scîtă pînă la o înălțime de 28 1/2
 degete, și acesă scipe a mercurului, în sursă
 negreșită că a fostă împinsă numai prin eki-
 libru greșă atmosferă. Șașăzădă rolă ce
 se află sursă în barometru peste mercură fiindă
 de totă rolă de aeră, se numește *colicisnea*
și Toricelli. Acesă colicisne nu pînăea totă
 d'asna de acesă mărime, fiindă-că, kîndă ae-
 rul este zădă, pînă de avări apă, atădă
 elasticitatea sa care se apasă asupra mercură-
 răi, se micșorează și atădă aeră nu mai
 este în stare d'a se scî în acesă coloană la o
 înălțime de 28 1/2 degete; prin scapare înăl-
 țimea coloană se micșorează că kîte-ba lină,
 mai multă să mai puțină dădă mărimea că-
 țimă avărioră.— Printr'acesă kîndă, prin în-
 țime să zădă mercură în barometru,
 întemă află dădă aeră esto înkărată că avări
 de apă să nu, adică întemă prevedea că o zi
 mai nainte dădă va fi timă zădă, zădă să
 pușă.

Sanicenta *Haskala* (din secolă al 17-lea)
 vîndă a înkredința pe konveksitorii scî de a-
 tădă de adăvără teoriei răi *Galilei* kăriș înkă
 nu prevedea acesă, a rădă pe amikă sursă
Hepiec ca să se scî în vîrfă zădă munte din
 Franga, k'zădă barometru în mîntă, zădă:
 dădă acesă teorie este adăvără, pe vîrfă munte
 zădă aeră este scădă și greutatea at-
 mosferă d'acolo esto mai mică de cîtă în vale,
 negreșită că barometrul trebe să kază; și
 ana a ni fostă.— Kîndă *Hepiec* s'a scîtă mai
 sursă, coloana mercură din barometru cădea
 totă mai josă. În timă noastre zădă uti-
 liza *Barometrul* s'a desvolată foarte multă, se
 măsore înălțimea mîntă d'asupra pînă-
 țării numai prin mîntă barometrul.

Greutatea aeră are o mare înălțime a-
 asupra corpă zădă. Aeră patrișă noastre
 răi izădă că deosebită plăcere, fiindă-că pe
 amă obișădă că înălțime răi. *Askitorii* mî-
 ntă *Ami*, care sîntă obișădă a pessă zădă
 aeră mai scădă și zădă ală acesă mîntă,
 kîndă vîntă în ală kîme mai josă, zădă greu-
 tatea aeră este mai mare, nu se simță bine,

fi vedemă konpinuși de neastîmpărare și de in-
 trîstare; чирклагизноа синцелі морѣ нѣ зрмеазъ
 bine, și ачеші оамені каре нѣ остенеащ зркін-
 дѣ-се не вѣрѣрїле челорѣ маі иналці мѣнці;
 акѣмѣ, de слъбичїене, авїа потѣ фаче кадеа де
 кіте-ва оре ін вале.— Аморѣлѣ патріей, ачеші
 simțimintă каре есте знѣлѣ дїн челе маі носїле
 але инїей омѣлї, шїи аре рѣдъчинеле сале атїлѣ
 ін есїстенца ноастрѣ фізїкѣ кітѣ шї моралѣ. Ам
 арѣтатѣ че маре инфїзїнцѣ аре аерѣлѣ аснпра
 simțimintăлї извїрей де патріе; дарѣ нѣ нѣмаї
 аерѣлѣ, чї шї пѣмїнтѣлѣ шї конфірацїенеа ае-
 лорѣ, фрѣмѣсеїеа клїмеї, прекѣмѣ шї тоате дѣл-
 чїле сѣвенїрї але соуетьдїлорѣ шї обїчеїрїлорѣ
 ноастре ін вїрста тїнепегїї, тоате ачешїеа сїнтѣ
 нїште елементе пѣтернїче каре не атарѣ, орї
 знде не амѣ аїа, кѣтре патріеа ноастрѣ. Пен-
 трѣ ачешїа авемѣ знѣ есемплѣ кѣ нѣмаї знѣ
 кїнтекѣ шї знѣ жокѣ нацїоналѣ алѣ Елвекїенї-
 лорѣ (les rens des Vaches) прїн деосенїтеле
 сѣвенїрї че ле деїтеантѣ интрїншїї, продѣкѣ а-
 чешторѣ оаменї кїндѣ сїнтѣ ін деарѣ streinz, о
 меланколіе алїта де маре ін кітѣ сїнтѣ сілїцї а
 се інтоарче іарѣшїї ін Елвекїеа, патріеа лорѣ.—
 Ін алѣ 15-леа секолѣ, ін Grenada (ін Spania)
 кїндѣ s'a кїнтатѣ зн романцїѣ меланколікѣ, ком-
 пѣсѣ де Махрї (арабї) аснпра лѣзрїей *Акатрїей*
 (челѣ дїн зрмѣ азїлѣ алѣ Махрїлорѣ ін Spania).
 атнчї тоатѣ понѣлагїзнеа а fostă d'o dată ізвїтѣ
 де пїансете шї офтѣрї.— О! омѣ славѣ, мѣрї-
 торѣ! Кїте-ва модѣлагїзнї але аерѣлї іцї ко-
 мандѣ simțїреа патріотїзмѣлї!— Дарѣ, че сѣ-
 влїмѣ есте ачешїеа simțїре! Тоате фантеле ероїче
 шїи ащ рѣдъчина лорѣ ін ачешїеа зееаскѣ sim-
 țїре де извїреа патріей! »Fїѣ алѣ патріей, дїн
 орї-че патріо веї fı, зїче знѣ моралїстѣ, нѣ зѣ-
 вовї кїндѣ еа те кеамѣ! Нѣдїї асїїна зрекїле
 кїндѣ кїнтеклѣлѣ сѣлѣ снѣтѣ ін іїма та, трѣ-
 рїндѣ-те кѣтре сінѣлѣ сѣлѣ, кѣ мїстепїоасе лерт-
 тѣрї d'o дѣлчеацѣ нееспрїмавїлѣ! Іїма та те
 кіамѣ аколо, дѣ-те d'a о реведеа, орї морї!»

Afară de greutatea atmosferei, aerul are
 și o calitate de *elasticitate*; adică kındă este
 liberă, se întinde din ce în ce puțin la o mă-
 prime nemăsurată, dară fiindă stpınsă prin vr'o
 nstere de dinafară, atnchї se îndeasă inтр'znă
 снацїѣ foapte mikă; ачешїеа îndoїлѣ ккаїтате, ла
 fizicї este ккноскаѣтѣ sсѣ нѣмїре де *dilatative*

(întindepe) și *kondensative* (îndesape) a aeru-
 lui. Mai ne зрмѣ, kındă vomă vorbї despre
 vıntărї, vomă vedea че mare rolă жоакѣ ачеш-
 стѣ ккаїтате ін емїреа вїнтăрїлорѣ, прекѣмѣ шї
 ін челе-л-алте феномене але атмосфerei, інсѣ
 аїчї vomă pomeni нѣмаї ачешїа: kındă се înde-
 easă аерѣлѣ foapte tare шї penede, atnchї се
 înkălzeste inтр'atїтѣ кѣ poate ккаса кіарѣ сѣ се
 anpinză шї нїште mateїїї inflamabile. Este знѣ
 instrumentă fьrstă ка о мїкѣ деавѣ де stїкѣлѣ,
 шї ін fьndăлѣ сѣлѣ се аїлѣ о вѣкѣїїкѣ де іаскѣ;
 аерѣлѣ ачешїей деїї îndesındă-se print'znă рѣс-
 бїчїѣлѣ потрївїтѣ не газра деветї, шї împıngındă-se
 d'o dată, atnchї іаска се anpınde; ачешїеа еснї-
 pїнцѣ не еснїкѣ кѣмѣ де mlate орї, де sine
 се anpındă знеле пѣдѣрї, маї кѣ seamă vara
 kındă сѣлѣ вїнтăрїеа челе маї зскате; fїїндѣ-кѣ
 ачешїеа вїнтăрї презмѣлїндѣ-se кѣ о mare іздеалѣ
 printre арборї, шї neavındă локѣ лїберѣ а се
 întinde, се îndeasă, се ізвешїеа знѣлѣ де алѣлѣ,
 шї print'ачешїеа presїzne (anțсape), prodăкѣ
 емїреа знеї кѣлѣдѣрї anpinzătoare, прїн каре се
 anpındă ачешїеа пѣдѣрї. Anoi îndată че о пѣ-
 дѣре есте anpinză, nerpemită кѣ vıntăлѣ дїн а-
 чешїеа пѣдѣре ва întinde fokăлѣ шї аснпра че-
 лорѣ-л-алте пѣдѣрї.

Воїацїорѣлѣ *Bernie* зїче кѣ, презмѣлїн-
 дѣ-се не мѣнцїї чеї маї иналці че деосе-
 бескѣ деара *Bemперѣ* де деара *Кампїрѣ* (ін
 Asia), а вѣзѣтѣ жошї inтр'o адїнчїме преа mare,
 нїште пѣдѣрї d'o немăрїїнїтѣ мѣрїме. Кѣ тоате
 кѣ аколо атнчї domnїаș vıntăрї аша дѣ mar
 ін кітѣ тоате пѣдѣрїеа лертїндѣ-se, semăнаș кѣ
 undele znsї oceanăлѣ тѣрѣсратѣ, дарѣ fїїндѣ-кѣ а-
 дїнчїмеа а fostă foapte mare, воїацїорѣлѣ де
 sсsă n'a вѣзѣлѣ де кітѣ нѣмаї ачешїеа крїоасѣ
 мїшкаре фѣрѣ сѣ азѣ челѣ маї мїкѣ sromotă.—
 Anoi не kındă воїацїорѣлѣ се зїта ла ачешїеа
 крїоасѣ сченѣ, а вѣзѣтѣ кѣ дїн ачешїеа пѣдѣре
 а ешїтѣ знѣ фокѣ че inтр'znă мїнстѣ а инфлѣтрат
 тоатѣ пѣдѣреа, шї тоатѣ валеа ачешїеа s'a inf-
 țїmată ка о vatăрѣ infernală.— Еспїкацїїенеа
 ачешїей феноменѣ есте конпїнсѣ ін челе че амѣ
 zїсă маї sсsă. Asemenea фантѣ крїоасѣ не по-
 bestemte шї *Plastară*.— Елѣ зїче кѣ, kındă
 Quintus Flaminius, гѣвернаторѣ дїн партеа Ро-
 мей ін Греція, а чїїтѣ ін адѣнареа пѣлїкѣ а
 понѣлѣлї, прокламацїїенеа лїбертїїї грекїлорѣ,

atънчї, din sgromotълѣ mълцїmelopъ de strїgrъpї de бѣкъpїe, a kъssatъ къ маї mълцї kopъї kape atънчї tpeчeaѣ п'аколо in cъopъ, аѣ kъzъtъ mopцї паркъ apшї.

Prїn kompresїsnea aerълѣї s'a inventatъ шї o apmъ перїкълоасъ къnosкъtъ sъbтѣ nъmїpe de пшкъ de cїнѣ. Aчeastъ пшкъ este ka o пънгъ de metalъ, авїндѣ ла o парте шї знѣ kokoshъ de пшкъ, kape este in komъnikacїsne къ o машїнъ пнеъmatїкъ. Aerълѣ se indeasъ in пънгъ атїтѣ de tape, in кїтѣ елѣ se афлъ аколо de o sъtъ de opї маї mълt їndesatъ de кїтѣ kїнд este лїбер. Dъne асееа, se аsтъпъ газра пънцїeї, шї kїндѣ чїно-ва, ва sъ їntebъїнцезе ачeastъ apmъ, пъне їнtr'зпѣ шъpънѣ din 'nainteа гъpеї, o цeавъ de пшкъ зпмлѣтъ къ глоанцe (їнсъ фъpъ їаръ de пшкъ); apoi de odatъ tpeгїндѣ kokoshълѣ, astъ-пъшълѣ пънцїeї se deskїde de sine'шї, їзбїндѣ in цeавъ къ o mare пътepе, шї їmpїнцe глоанцeлe d'аколо къ атїта їзцeалъ in кїтѣ поате omopї маї mълцї oamenї de кїтѣ знѣ глонцъ emїтѣ din-

tr'o пшкъ ordinarъ. Ѓнсъ ачeastъ apmъ este шї маї mълtѣ перїкълоасъ de кїтѣ o пшкъ ordinarъ, fiїндѣ-къ глонцълѣ se слoбoade фъpъ чeлѣ маї мїкѣ sgromotъ шї prin зpmape нїmїнї nъ поате штї ka sъ se пъzeaskъ de dїnsълѣ.

Знѣ алѣ къpїosъ fenomenъ prodъsъ din presїsnea aerълѣї, ne повestemte *П.їнїш* шї *St Paulonъ*: адїкъ къ statъa лѣї *Memnon*, skotea нїште глассъpї арmonїoase in пъсъpїтълѣ soapелѣї ka къmъ арѣ fi салstatъ къ kїntekълѣ eї, стpълъчїта пъсъpїpe a soapелѣї.

Алтъ statъe din темпълѣї лѣї *Amїш* in Еqїнтѣ, skotea нїште sъnete дълчї dїmїneага ла пъсъpї-тълѣї soapелѣї шї seapa o tpїstъ melodie шї знѣ kїntekъ melanco.їкѣ. Aчeste statъe kїntъtoape аѣ fostъ in їнtrъ roale шї kїntekълѣ л'аѣ prodъs prin skїmbapea elastїcїтъцїї aerълѣї че se афла їнtr'їнse.їe ла skїmbapea тїmълѣї dїmїneага шї seapa, kїндѣ aerъл se pъчemte саѣ se їнкълъzешte. Totъ къ ачeastъ komposїcїsne a fostъ шї лїpa de noante a лѣї *Davidъш*, kape, dъne tradїcїsne, kїnta sїngъpъ ла мїezълѣ nouцїї.

Animale Acalephae.

Maї toate animalele kape лe шtїmѣ, se seamъtълъ зпїлe къ алїлe; toate аѣ okїї, гъpa, ш. ч. л. Aчeste къалїтъцїї sїntѣ pronpїe omълѣї шї keapъ mъшteї; dapъ sїntѣ нїште animale їnfepїoape ла kape s'a пepdъtъ toate зpme.їe de ачeste къалїтъцїї; nъ se маї къnoашte dakъ sїntѣ animale саѣ nъ; нъmaї чїpкъmstanga къ se мїшкъ ka animale шї къ аѣ oapemї-kape зpme de sїmъїpe, лe клaseasъ їнтpe animale. Dїнтpe ачeste animale vomъ nъmї акъmъ kласa нъmїтъ *Acalephae*.

Animale.їe ачesteї клase (de kape пpezen-тъmъ знѣ esemплъ in алъtъpata фїгъpъ) локъсекъ in mare, зnde notъ лїберѣ. Знe.їe sїntѣ potъnde ka глoбълѣ (sфepa), алe.їe sїntѣ ka чї.їндpъ. Ѓa sъпepфaга kopълѣї аѣ ka нїште koaste, зnde sїntѣ атїpnate шїpъpї de foїгї мїчї kape sїntѣ totъ-d'азна in мїшкape; sїntѣ d'o лъчїpe meta-лїкъ шї аѣ kolopї.їe къpъкъзъzлѣ. De лe знe.їe локъpї алe kopълѣї лopъ. и easъ нїште organe kape seamъtълъ къ панглїче. Dapъ ла алe.їe, kopълѣї лopъ чeлѣ мїкѣ, ape ne fie-kape парte

ka o панглїкъ, kape flotezъ лїберѣ in mare kїнд animaleлѣї se мїшкъ.

Dapъ sїntѣ шї Acalephae kape seamъtълъ къ знѣ kлoпoтѣ (ka in алъtъpata фїгъpъ), саѣ къ o чїopкїнъ de стpъpъpe, адекъ ka нїште.їoаe de стpъpъpї алъtъpate ла знѣ берїшopъ, kape este kopълѣї лopъ. Алe.їe seamъtълъ къ чїзпepчї. Ne sъпepфaга din афapъ (kopъкъcъ), kopълѣї лopъ e netedъ, ne kїндѣ ne sъnpafaga din пъзнтpъ (kop-каbe) se афлъ аколо ka нїште fїpї in fopma de бpаде kape атїpнъ жoсѣ ne mapцїnea kлoпoтъ-лѣї ka знѣ felъ de гарнїтъpъ саѣ ornamentъ шї kїндѣ animaleлѣї змълъ. sъ tpaгъ dъno dїnsъ ka koada dъne komete. Kopълѣї, ka шї гарнїтъpa ачestopъ animale, стpълъчecкѣ in чe.їe маї вїї kolopї шї kїндѣ sїntѣ mъ.їe адъnate ла знѣ локъ ne fъндълѣ мъpеї, fakъ ka marea seamъtълъ к'зпѣ паркeтѣ din чe.їe маї фpъmoase flopї.

Mъpїmea лopъ varїeazъ mъ.їtъ; sїntѣ знe.їe kape sїntѣ нъmaї de мъpїmea знeї лїнїї, ва sъ zїкъ авїca de въzъte къ opїї roї, ne kїндѣ алe.їe ажънѣ ла o мъpїme de tpeї пїчїoape.

Корнълъ май тѣхлоръ Acalephaelor seamънъ к'о нѣтѣ (gallerte) транспарѣнтѣ ка стѣкла ѣнвѣлтѣ ѣнтр'о пѣлѣцъ сѣвѣре шѣ змплѣтѣ кѣапъ де маре; кѣндѣ ле скоате чѣне-ва дѣн маре, се топескѣ кѣрѣндѣ ѣн аерѣ. Нѣмай пѣдѣне дѣнтр'ѣнселѣ аѣ ка знѣ фелѣ де креастѣ саѣ пѣвѣзе.

Ѣѣндѣ-кѣ ачестѣ анѣмале тѣрескѣ май кѣ seamъ ѣн ѣндѣлѣ тѣреѣ шѣ се арѣтѣ парѣ ла сѣнпѣфѣлѣ, апоѣ шѣ корнълъ лорѣ ѣѣндѣ foarte delicatѣ шѣ пѣнѣтѣндѣ сѣ се пѣстѣрезе ѣн sniptѣ пѣнтрѣ esaminarea корнълѣѣ лорѣ; де ачѣеа шѣ исторѣеа лорѣ а рѣмасѣ пѣдѣнѣ кѣноскѣтѣ пѣнѣ акѣмѣ.

Кѣ toate ачестѣа, се шѣтѣ акѣмѣ кѣ корнълъ ачесторѣ анѣмале нѣ ѣ аша де simlѣ прѣкѣмѣ ѣшѣ ѣмаѣнѣ знѣѣ. Еле се пѣтѣрескѣ де пѣште, де рачѣ де маре карѣ ле барѣ ѣн гѣра лорѣ, карѣ естѣ орѣ ѣ simlѣ кѣрѣпѣтѣрѣ, орѣ ѣ гѣрѣ пѣрфектѣ кѣ вѣзе. Дѣн гѣрѣ, алѣментѣле мѣргѣ ѣн stomachлѣ лорѣ. Дарѣ sѣнтѣ Acalephae карѣ п'аѣ гѣрѣ шѣ еле прѣндѣ алѣментѣле кѣ знѣ фелѣ де фѣре, гоале ѣнѣзнтѣрѣ ѣнтокмаѣ ка чѣлѣндѣрѣ; кѣ ачестѣ фѣре, еле прѣндѣ алѣментѣле лорѣ, лѣ сѣг сѣнѣцѣле шѣ ast-fel ле мѣнѣнкѣ.

Знѣле дѣнтрѣ ачестѣ анѣмале аѣ ѣн корнълъ лорѣ знѣ фел де вѣстѣеѣ ѣн форма зноѣ пѣлѣне зндѣ пѣстѣрезѣ апѣ. Ѣн ачѣстѣ локѣ рѣмѣнѣ шѣ рѣмѣшѣндѣрѣле алѣментѣлорѣ пѣмѣtsite, карѣ д'аколо sѣнтѣ ѣмнѣнсе кѣтѣре знѣле гѣзѣрѣ шѣ д'аколо афарѣ дѣн корнѣ.

D. Ehrenberg прѣтѣнде кѣ а гѣсѣтѣ кѣарѣ окѣѣ ла знѣле Acalephae, дар Dr. Will прѣтѣнде кѣ а гѣсѣтѣ кѣарѣ знѣ organѣ пѣнтрѣ азѣре ла ачестѣ анѣмале. Ба ѣнкѣ май мѣлѣ: аѣ дескопѣрѣтѣ ла ачестѣ анѣмале органѣле ѣнѣраѣѣнѣѣ маскѣлѣне шѣ femenine шѣ кѣ кѣарѣ ачестѣ анѣмале се ѣмѣлѣскѣ прѣн ѣзе. Пѣнѣ аѣчѣ ачестѣ анѣмале зѣрѣмѣзѣ леѣлѣ ѣнѣралѣ але пѣтѣрѣѣ, domnitoare ѣн рѣгнълѣ анѣмалѣ. Дарѣ естѣ аѣчѣ шѣ ѣ чѣркѣмстанѣцѣ есчѣнѣѣионалѣ адекѣ ѣн локѣ ка ла чѣле-лаале анѣмале пѣзѣлѣ карѣ

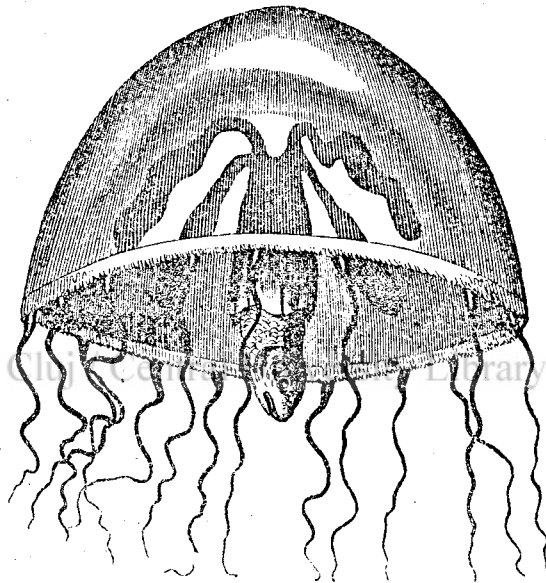
паштѣ seamънъ тоѣ-d'азна пѣрѣнѣѣлорѣ сѣѣ, ла ачестѣ анѣмале ѣнѣраѣѣнѣле нѣ се seamънъ нѣчѣ де кѣмѣ шѣ пѣзѣлѣ карѣ easѣ дѣнтр'знѣ ѣѣ, поате сѣ нѣ seamene нѣчѣ де кѣмѣ пѣрѣнѣѣлорѣ сѣѣ. Аста естѣ ѣ чѣркѣмстанѣцѣ foarte партиколарѣ шѣ foarte рѣмаркабѣлѣ ѣн рѣгнълѣ анѣмалѣ.

Acalephaele поате сѣ се мѣшчѣ кѣ ѣ маре ѣдѣеалѣ ѣн тоате дѣрѣкѣѣнѣле; мѣшкарѣа лорѣ сѣ зѣрѣеазѣ прѣн контракѣѣнѣеа мѣшкѣлорѣ карѣ ле аѣ ѣнтокмаѣ ка ла анѣмалѣле сѣпѣрѣоаре.

Мѣлатѣ спѣѣе де Acalephae аѣ прѣпѣрѣтѣатѣа кѣ лѣчѣскѣ дѣн сѣне поантѣа шѣ контрѣвѣскѣ прѣнтр'ѣ ачѣастѣа мѣлѣ ла феноменълѣ лѣчѣрѣѣ тѣрѣѣ (vezѣ Isis No: 27.) Ѣ чѣркѣмстанѣцѣ май кѣ-

рѣоасѣ естѣ кѣ прѣпѣрѣтѣатѣа д'а лѣчѣ де ѣнѣнде де воѣндѣле лѣберѣ а ачѣсторѣ нѣчѣ анѣмале; кѣндѣ во-ескѣ, лѣчѣскѣ; кѣндѣ нѣ во-ескѣ, нѣ! Дарѣ шѣ кадаверѣѣ Acalephaelor морѣдѣ лѣчѣскѣ, ѣнзѣ лѣчѣрѣа лорѣ сѣ деозѣеаштѣе де ачѣеа а Acalephelor вѣе, ѣн ачѣеа кѣ Acalephaele вѣе арѣнкѣ рѣазѣ д'ѣ лѣмѣнѣ вѣе пѣ кѣндѣ ла чѣле моарѣ нѣ гѣсѣмѣ ачѣстѣа шѣ нѣ контрѣвѣскѣ ла лѣчѣрѣа тѣрѣѣ.

Еатѣ знѣ еѣемпѣлѣ де анѣмале нѣчѣ foarte кѣрѣоасѣ ѣн мѣлатѣ кѣнѣрѣѣ, фѣ ѣн форма корнълѣѣ лорѣ, фѣ ѣн фелѣлѣ траѣлѣлѣ, фѣ ѣн фѣне ѣн прѣвѣлѣѣѣѣ карѣ

Medusa.

аѣ дѣн Натѣрѣ д'а фѣ ѣѣнде лѣмѣнѣте, ва ѣнкѣ кѣ аѣ ѣ воѣндѣ лѣберѣ; кѣндѣ ворѣ, лѣчѣскѣ. Мѣлѣдѣ дѣн «аѣ поштрѣѣ» арѣ дорѣ сѣ аѣвѣ знѣ асемѣнеа прѣвѣлѣѣѣѣ апоѣ еле лѣмѣнѣзѣ нѣ нѣмай ѣн лѣмѣнатѣлѣ сѣкѣлѣ алѣ 19-леа; кѣчѣ Acalephele ераѣ ѣѣнде лѣмѣнѣте кѣарѣ ѣн веакѣрѣ кѣндѣ ноѣ оамѣнѣѣ ерамѣ ѣнкѣ foarte «ѣвѣскѣрѣѣ.»

Знѣле дѣн ачѣстѣ анѣмале аѣ прѣѣмѣтѣ нѣмѣрѣеа де Medusae кѣчѣ ведѣрѣа лорѣ ѣ аша де вѣзаре шѣ ѣзѣрѣа лорѣ seamънъ кѣ шѣрпѣѣ ѣн кѣтѣ адѣвчѣ амѣнтѣ ведѣрѣа Meduseѣ дѣн Мѣтѣлогѣе, карѣ авеа пѣрѣ де шѣарѣне шѣ а кѣзѣрѣа ведѣрѣ спѣзѣмѣнтѣтоаре а фѣкѣстѣ, кѣ оамѣнѣѣ с'аѣ ѣнкѣрѣмѣнѣтѣ ѣнтр'адѣвѣрѣѣ шѣ s'аѣ фѣкѣстѣ пѣтѣре. Sѣнтѣ фѣлѣрѣмѣѣ де Meduse дѣн карѣ арѣтѣмѣѣ аѣчѣ зна.

Unǝ omǝ k'omǝ stomakǝ estrapodinapǝ.

Între fenomenele estrapodinape, ce istopia natǝralǝ ni le arǝtǝ în raportǝrǝ xnorǝ oameni d'o fǝntǝrǝ fizikǝ estrapodinapǝ (uperekǝmǝ xpiani estrapodinapǝ, bondovǝ foapte mǝci, saǝ oameni minǝkliomǝ estrapodinapǝ); Între toate aveste fante, zicemǝ, firǝpeazǝ în pǝndǝrǝ d'intǝriǝ istopia francezǝrǝ *Iacque de Falaise* nǝskǝtǝ în anulǝ 1754 anulǝ Paris.

Eatǝ istopica avestǝi omǝ.

Eǝrǝ a netreksǝtǝ o napte mare din vieajǝ sa okǝnǝndǝ-se k'o lǝkrǝpe grea, aderǝt pǝnǝndǝ netre la karietǝle de Montmartre (anulǝ Paris); în avestǝ timǝnǝ, din intimǝlarǝpe, a fostǝ kematǝ la o nǝntǝ ce s'a xpmatǝ intǝp'ǝnǝ satǝ unde Iacque avea mǝrǝgi amǝrǝ mi unde era bine vǝzǝtǝ nentǝs firea sa totǝ-d'asua veserǝ mi amǝzantǝ. La avestǝ nǝntǝ, konvivǝi aǝ xkǝkatǝ felxpimi de jokǝrǝ de rǝtme u. l. c. mi Între kare xnitǝ aǝ proponǝsǝ xñǝ jokǝ: kǝ fie-kare konvivǝi trebbe sǝ askǝnǝtǝ vǝrǝnǝ obǝkentǝ kare i s'a dat, ast-fel în kǝl sǝ kǝste togi la diuǝrǝlǝ mi sǝ nǝrǝ rǝseaskǝ. Nentǝs Iacque, a venitǝ pǝndǝ ka sǝ askǝnǝtǝ xñǝ lanǝrǝ d'asǝrǝ kǝ xñǝ medaiionǝ aǝ mipesei. Eǝrǝ, din ne vǝrape de saantǝ a askǝnsǝ avestǝi obǝkentǝ în rǝrǝ. Darǝ venitǝrǝ obǝservǝndǝ rǝpimaserǝ, kare face kǝ rǝpa aǝ spiratǝ sǝ deskǝrǝ rǝpa; în avestǝ minǝtǝ, Iacque de anxietate mi noumǝndǝ ce face, ka sǝ nǝ fio pǝnsǝ, a Înrǝgitǝ lanǝrǝ kǝ medaiions mi în minǝrǝlǝ avesta a mi deskǝrǝ rǝpa zǝkǝndǝ: «Ûtǝrǝ-ǝrǝ în rǝpa mea dakǝ amǝ akolo xeǝa.» Anoi kǝndǝ togi aǝ afǝratǝ kǝ a Înrǝgitǝ lanǝrǝrǝ kǝ medaiionǝ, togi aǝ pǝmasǝ Înrǝpemenitǝ temǝndǝ-se de vieajǝ rǝrǝ, ne kǝndǝ eǝrǝ pǝkǝndǝ s'a odixnitǝ zǝkǝndǝ: amtentǝgi nǝntǝ mǝrǝne, vǝ voǝi intoarǝpe lanǝrǝlǝ. Mi intǝp'adevǝrǝ a doa zi a venitǝ mi a întops lanǝrǝlǝ mi s'a des la lǝkrǝ.

De atǝnǝrǝ a Înrǝenǝtǝ eǝrǝ sǝ dea dovezǝi kǝpioase d'avestǝ talentǝ deosebitǝ a Înrǝigi lǝkrǝrǝi neobǝchǝsite pǝrekǝmǝ kei, kǝrǝrǝ, Înelǝ mi kearǝ animare vii. Heeste xñǝ anǝ, s'a xotǝritǝ a arǝta în nǝrǝlǝkǝ avestǝrǝ arǝtǝ estrapodinapǝrǝ mi atǝnǝrǝ totǝ Parissǝrǝ a vǝzǝtǝ kǝ mirape monstrǝozitǝtea stomakǝrǝi avestǝi omǝ, kare era în stǝpe a Înrǝigi intǝp'o zi sǝte de kei, de vǝkǝrǝ de fepǝ

mi d'ate lǝkrǝrǝi, dintre kare xñǝrǝ arǝ fi fostǝ destǝrǝ a face ne xñǝ aǝrǝ omǝ volnǝvǝ mi poate mi aǝrǝ omopǝ. Aua s. e. a Înrǝgitǝ eǝrǝ d'o datǝ mǝrǝte nǝrǝi Întreǝi, kearǝ o vǝkatǝ de sabǝ netǝetoarǝpe de mǝrǝpimea de dozǝ niǝioarǝpe a vǝrat'o eǝrǝ în rǝpa astǝ-felǝ în kǝlǝ vǝrǝfǝrǝ sabǝi a Întpatǝ nǝntǝ la stomakǝ. Ba Întkǝ odatǝ, a Înrǝgitǝ eǝrǝ o mǝrǝa Înrǝpǝnsǝ kǝ xeǝkǝrǝ eǝrǝ! Aatǝ datǝ a Înrǝgitǝ o pozǝ (trandafirǝ) Întrearǝ Înrǝpǝnsǝ kǝ sniniǝ eǝrǝ mi nimenea n'a nǝtǝtǝ sǝ se esǝniǝe kǝmǝ sniniǝ avesteǝi poze, n'a pǝnitǝ ritǝrǝlǝ avesteǝi omǝ. De mǝrǝte opǝ a Înrǝgitǝ eǝrǝ d'o datǝ o nepeke de kǝrǝrǝ de jokǝ fǝrǝ sǝ se moarǝ mai nǝinte kǝ snomǝ din rǝrǝ; eǝrǝ datǝ a Înrǝgitǝ moarǝrǝi aǝrǝ (din Afrǝka) vii, kare aǝ diuǝrǝ mai askǝrǝrǝ de kǝlǝ moarǝrǝi nostǝrǝi; nǝmai odatǝ xñǝ moarǝrǝe rǝrǝ a memǝratǝ la vǝzǝtǝ kǝndǝ a vǝrǝtǝ s'ǝrǝ nǝie în rǝrǝ; altmǝntrelea n'a nǝrǝgitǝ nimǝrǝ. Vǝrǝvǝca, kǝlǝ de mikǝ este, arǝ xñǝ rǝokǝ tape mi mare ne anulǝ mǝrǝpimea eǝrǝ; anoi arǝ mi riarǝ foapte askǝrǝrite; kǝ toate avesteala, Iacque a Înrǝgitǝ de mǝrǝte opǝ vǝrǝvǝi vii. De mǝrǝte opǝ Iacque a Înrǝgitǝ pavǝ vii mi giuarǝi vii, anoi fiindǝ-kǝ aveste animale aǝ o vieajǝ tenache mi nǝ mop Îndatǝ, de aǝoerǝ Iacque a simǝgitǝ o opǝ, dozǝ dǝno ce se a Înrǝgitǝ, kǝmǝ s'aǝ pǝrimbatǝ în vǝrǝta rǝi. Darǝ kǝndǝ avestǝ mǝmǝkarǝpe n'a vǝrǝtǝ sǝ Înrǝeteze Îndatǝ, atǝnǝrǝ Iacque omǝarǝ animalele vii din vǝrǝta rǝi vǝrintǝrǝnǝ naxarǝ de snipǝrǝ saǝ de pomǝ tape.

Mediǝrǝi kare aǝ esaminatǝ ritǝrǝlǝ avestǝi omǝ, rǝrǝ a rǝsitǝ mai lǝrǝrǝ de kǝlǝ o obǝrǝnitǝ; darǝ avestǝrǝ lǝrǝpime, aǝ zǝisǝ, nǝ poate sǝ esǝniǝe lǝkrǝrǝi fǝkǝsto de kǝrǝpe avestǝi omǝ, kǝ stomakǝrǝlǝ sǝrǝ estrapodinapǝrǝ.

Darǝ kǝ toate avesteala, Iacque Falaise nǝ era minǝkliosǝrǝ în simǝrǝ obǝrǝnitǝ. Pofta rǝi de minǝkarǝpe nǝ era deosebitǝ de mare. Aua darǝ nǝ kǝlǝrǝpimea deosebitǝ, rǝi kǝarǝitate lǝkrǝrǝi lǝrǝrǝrǝ ce a minǝkatǝ a fostǝ de mirape; mǝrǝ kǝ seamǝrǝ, kǝ avestǝ omǝ în kǝrǝsǝ de mǝrǝrǝi xñǝ mi kǝ ast-felǝ de trǝrǝrǝ, nǝ s'a volnǝrǝitǝ niǝi odatǝ. Anoi iarǝ era de mirape kǝ antinatǝiea mi avǝrǝsǝne, kare opǝrǝ-ce omǝ arǝ avea d'a nǝne în rǝrǝ

astă-felă de lucru (шоагоуі віі, раці віі ш. ч. л.), ла елă ачеастă антиаіе н'а есілатă; дін контра нă ава нїчї о скїреуі шї нă і-а костатă нїмїкă д'а інгїіі ачесте лăкрєрі скїроае. Нăмаї атїтеа гьчаа елă пентрă інаесніпеа дігестївнї сале, кă а вьзтă нăгїнă шї ін тоате зіеле гьчаа о мїкă плімбаре спре а мїстї лăкрєріае крїоае че а вьратă ін тоате зіеле ін stomachăлă лї.

Ла 20 Августă аньлă 1825, Іаcque Falaise а датă о mare репрезентажїне а артеї сале нă-їнтеа знăї пьвїкă mare, знде ера де факт шї маї мьлї Англєзі. Атнчї знă англєзă а ін-требатă пе Іаcque дакт арă іі ін stare сь ін-гїт шї чеасорнїкă лї д'аврă? Да каре Іаcque рьспнудеа кă ва сь вазь тьрїмеа чеасорнїкăлї; дапă авїа Іаcque л'а льатă ін мїнъ шї індатă ла шї інгїітă імпрезнă кă ланцлă. Англєзіі, вь-зїндă ачєаста аă рьмасă кă гора кьскат; мьлте

din dame kape aș fostă de fapt, aș încență sь gine шї сь стїре, пе кїндă алї вьрбаї аă а-младатă кă спенеіе. Аззїндă ачєаста, аă венїтă мьлї англєзі ла Іаcque ка сь лă вазь. Елă атнчї с'а офератă кă ва ренета ачєстă есперї-ментă, інсъ нїмїнеа н'авлă кьраїї а рїска че-асорнїкăлă сь. Дапă знă Lordă а пропсă лї Іаcque ка сь інгїтă вькьїї де 5 франчї. Іаcque а прїїмітă шї ачєастă прїнсоаре шї а інгїітă *frei-zeei* d'ачєсте монедо зна дсне ала кă о mare інаесніпе, паркь жькїндă-се шї тотă че-рїндă маї мьлтă; атнчї Lordăлă шї-а льатă сеама шї а вьзтă кă, кă знă stomachă кă алă лї Іаcque, ачєа каре аă ванї нă тьребе сь гьмеаскă.

Авемă мьлї оаменї каре мьнїкă stare алтора, дапă есте аїчї знă омă каре інт'аде-вьрă а мїкатă ванї алтора.

Обсерваціи асѣпра симпїрей шї дьрепей.

Знă физиологă англєзă анме Dr. Carpenter новестемте, кă а вьзтă знă визїтă каре, кь-кїндă-се інт'о ноанте спїрєроасъ де іарна лїнгъ знă кьнторă, а адорпїтă аколо нїнъ дімїнеага атнчї скьлїндă-се а вьзтă: кă знă нїчїорă (каре а атїнсă пе кьнторă) ера арсă ла кьрєнї нїнъ ла кьлїе; песте 14 зіае, ачєстă омă а мьрїтă де канренъ. Аїчї, зіче D. Carpenter, лїнсїпеа дьрепей ера казза морцїї а ачєстї омă шї ін-т'адєвьрă Натєра не-а датă симпїреа дьрепей ка знă фелă де монїорă саă семналă, каре не вестемте де перїкьлăлă каре не амерїнцъ. Де ачєа, резіденга дьрепей ноастре резідъ нăмаї пе марїнеа корпєлї пострă адекъ ла режіснеа знде есте еспсă ла фелспїні д'атакєрі перїкь-лоае. Де ачєа, пелеа ноастрă есте оранєлă маї симпїторă пентрă дьрепе де кїтă інтерї-рлă корпєлї пострă. Кїндă сь таїе нїчїорєа знă омă, чеа маї mare дьрепе сьфєре елă ла тьїреа пелеї, пе кїндă тьїреа мьшїлорă (кар-неа ронїе) е пьїнă дьрепоасъ. О алъ чїр-кьмстандъ ремаркавіл есте, кă оранєле чєло маї повїле каре ле посєдѣтă, адекъ крєерїї шї ініма нă сїнță симпїтоаре. Ін тїмпєлă рецєлї Carolus I, а трїлă ін Англїа знă новїлă дїн каса Montromєрі каре ава ін пентă о фістєлă астă-фелă кă с'а вьзтă пе дїн афарь кьмă ініма лї-вате; с'а пьтєтă пьне шї мїна аколо. Чєлєврєлă

Dr. Harvey а фькстă атнчї кă дїнсєлă есперї-менте ін презенга рецєлї. Кїндă ачєстă пьтї-маншă інкїдеа окїї, атнчї а пьтєтă чїне-ва сь а-тїнъ кă дєпєтєлă пе ініма лї (нăмаї кїндă н'а атїнсă шї пеле) шї ачєстă омă н'а симпїтă нї-мїкă. Ама дапă, с'а арьтатă прїнт'ачєстă есперї-ментă шї прїнт'але асемєнеа кă ініма ноа-стрă, ачєстă оранă чєнтрєлă алă вїдєїї ноастре шї пе каре поєїї лă прївєскă ка ізворєлă сим-пїрей; кă токмаї ачєстă оранă, зічємă, нєе сїм-пїторă пентрă дьрепїае фізіче, чї нăмаї пентрă дьрепеа моралъ. Дапă шї крєерїї, ачєсте із-воаре аде гїндїлорă ноастре, сїнță несїмпїтоаре пентрă дьрепїае фізіче. С'а фькстă обсервацінї кă с'а тьїатă вькьїї дїн крєерїї знора оаменї авїндă рьнї адїнчї ла канă шї ачємї оаменї н'аă симпїтă нїчї о дьрепе ла ачєсте операцінї; ва інкь, знї аă ворбї ін лїмєл операцінїеї кă ме-дїкєлă, паркь нă се ерма нїмїкă кă дїншї.

Асемєнеа чїркьмстанга крїоае гьсїмă шї ла оранєле сїмгьрїлорă ноастре. Кїндă а-тїнѣ чїне-ва окїїлă пострă, мькарă нăмаї кă ен-фьлă, сїмгїмă о дьрепе несшортавіае, дапă о-кьмїстєлă іа пьєона ін мїнъ, о інтоарче шї пь-тїмауєлă нă сїмте нїчї о дьрепе. Мемєрана (пєлїга) соапте делїкатъ нємїтă Retina, каре се афл ін фєндєлă окїїлă пострă, есте атїта де сїм-пїтоаре пентрă імпресїнїае лємїнеї шї тотă д'о-датъ соапте несїмпїтоаре пентрă дьрепєле мє-

kanicho. *Magendi* a tziatš kš žnš kšžitš, *Retina* animalorš vii ši ačeste animale n'aš arštatš niči čelš maš mikš semnš de dšpere. De ačeea, kindš dšmš kšiva o palmš, ešš «vede stela» kšmš ziče proverš; kšči o lovipe kš mīna ne *Retinš*, nš prodšče aatš simšpire de kitš vederea lšmineš stelolorš.

Este žnš verme kape se aratš ne kīmuš dšne ploaie (*lombic*). Ačestš animalš e foapte folositorš pentrš kīmuš d'arštrš; insz este viktimš pentrš bine-fačerile kape ne fače; kšči fie-kape apšsare de plšgš, taie mšlūimī d'ačestī vermi. De ačeea fie-kape ūbranš a nštātš vedea kš, kindš taie žnš asemenea limbrīkš in doz, kš fie-kape vškātš saltš kš žnš felš de spasmš; insz ačeste sžatšpi nš sintš prodšse prin dšpere, kšči o žmžtate a žnš animalš nš poate se simtš niči o simšpire de dšpere. Broaska, kšria s'a tziatš kanš, saltš inkš mžatš timnš kš ničioarele; o insektš nšmitš *Mantis religiosa* (evlavioaš) ršnešto ne omš kš ničioarele eš, mžkarš kš ū s'a tziatš kanš. Kindš se taie o linitoare in doz, fie-kape žmžtate noatš in apz ši žnš asemenea animalš čei linsente kanš ši koada, poate sž tšeaskš inkš lšni intreči.

O aatš serie de observacijni se raportš la kreštere a nšrditorš perdsto ale žnš animalš. Aša s'a observatš kš žnš verme, dšne če ū s'a tziatš kanš ši koada, ū aš kreskatš din noš; aatš datš s'a fškatš din doz žmžtūi, doš vermi intreči. Darš la žnš aatš verme (nšmitš *Lumbricus variegatus*) s'a observatš kš, dšne če 'lš-a tziatš in 26 vškūi; neste nšginš, dintre ačeste 26 vškūi s'a fškatš 26 de animale intreči. Asemenea a arštatš esneriūga kš o linitoare kindš sžče sžče, poate čine-va s'o taie in doz kš foapčeloe ši linitoare toš nš va inčela sž sžgš, din kontra sžče inkš maš bine, kšmš ziče ponšlš.

Este intre insekte žna nšmitš *Libelula* saš «*Demoiselle*» kape are 12,000 de okī ši are fakštate a rapš, kš poate sž sžoare nainto, indžršlš ši la o paple. Ačestš animalš este aša de mīnkčiosš in kitš kindš ū anponie čine-va ničioarele kštre gšrš, animalšlš ši mžnīnkš sinšgš ničioarele; kš toate ačestea, s'a observatš kš dšne če animalšlš 'm-a mžmkatš ničioarele, ešš žrmeaž zboršlš lšī ka kindš nšī s'arš ū intimnatš nimikš. Asemenea s'a vžžlš in kolekciūni de insekte, kš žnele kšrš-žšme ršnitoare, dšne če ū s'a ingžrpitš koršlš nšindš-le ne ače, toš aš žrmatš ršpire a lorš ši aš mīnkātš kamapazii lorš. Asemenea s'a observatš kš žnšle karabšše din lšna lšī Maiš.

dšne če nasepīle le aš skosš mačeloe din vžrš, toš žmžlš kš zboršlš lor rēglat; asemenea fak albineloe, kšpora s'a rēntš vžrta intreagš; ačesta se observš ši la žnš nēmtī.

Aša darš vedemš kš *Natsra* n'a impšrtš-šitš toate animalole kš o kšžūime ekšalš a simšpirei dšpere; apoī fiindš-kš skonšlš simšpirei dšpere este d'a nštatra animalšlš de perikolšlš viedei, de ačeea e invederatš kš la žnš animalš la kape ačestš perikolš nš esistš, niči dšpere a nš esistš.

In čenere: kš kitš žnš animalš este maš inčelentš, kš atitš simšpirea dšpere este maš mare la dinšlš; ačesta o vedem keap la omš. Konii a kšpora inteličenū este nšginš desvolatš, simtš maš nšginš dšpere de kitš oamenii mari; de ačeea konii potš sž sšpere operacijni xiršgrikale, kape oamenii mari avia le arš sšferi.

Noi oamenii vii, nš ūtimš dakš aktšlš moršūi este insožitš kš atita dšpere kšmš 'mī imajūnš mšlūi. Kšči la mšlūi, fšika moršūi, nš e aatš nimikš de kitš fšika žnei dšperi foapte mari. Darš vedemš kš mšlūi oamenii morš fšrš sž alš nainto mžkarš žnš mīnšlš de dšpere, pre-kšmš ačei če morš d'o anoplēksio, saš de ršpštra inimeī la kape moartea provino intp'o sekūndš ši fšrš niči o veste. Asemenea nš ūtimš a ne esplikā: de čo kreatoršlš lšmeī a rššninditš atitš dšpere in rēgnšlš animalš? Čine-va, kape a observatš kšmš vžlšršlš omoarš vragia kape aurins'o; kšm ū ršne neneloe žna dšne aatš ne kindš viktima stpīgš ši ūinš de dšpere, nš-temš sž ne intrečimš: de čo atita dšpere in lšme? Insz ačeea kape n'o ūtimš noi sž ne esplikamš, poate sž fie esplikabilš pentrš o fiinūš divinš maš sšnerioarš ši maš inčelentš de kit noi; atita nšmaš ūtimš bine kš sžma dšperilorš kape esistš in lšme intre oamenii, e mžlš maš mikš de kitš sžma bine-fačerilorš kape simšpirea dšpere adšče oamenilorš, opī ka vestitoršlš perikolšlš de kape eloe ū skapš, opī prin simšlš plščere kape prodšče inčetaroe dšpere. Kindš skolarii lšī Sokrato aš intratš in inkšioare a lšī in zioa moršūi sale, ešš lea a zisš: «Domšilorš, simtš akšmš o plščere nēnšsš, kšči nš nšleūi sž vž inkinšijū plščerea če žnš omš are kindš ū ia čine-va lanšrīlō de fēpš din ničioarele sale kape 'lš-a stpīnsš atitš timnš.» Eatš kš ačestš filosofš a nštātš sž gš-scaskš kīarš in dšpere, žnš izvorš de plščere ši intp'adevšrš, dšpere a ši plščerea sintš doš ideī korrelative, adekš žna nš poate sž esiste fšrš aatš, intokmaš kšm nš poate sž esiste zioa fšrš poante, saš lšmina fšrš žmžrš.